

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลก(Global Economic Environment) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรงและปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อห้องค์กรจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารจัดการ เมื่อแนวความคิดในด้านการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารต่างคาดหวังให้นักบัญชีเพิ่มบทบาทและหน้าที่ในการช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กรมากยิ่งขึ้น ทั้ง การมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์หลักขององค์กร การบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายใน รวมถึงบทบาทในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางธุรกิจ

นักบัญชีจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพต่างๆ นอกเหนือจากความรู้ทางด้านมาตรฐานบัญชีแล้ว ยังต้องพัฒนาความรู้ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีหรือความรู้ข้ามศาสตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งเรื่องของการเงิน เศรษฐศาสตร์ การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เช่น ทักษะด้านความสัมพันธ์และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านการบริหารและความเป็นผู้นำโดยที่มีทัศนคติเชิงบวกและความตื่นตัวในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติงานโดยยึดหลักจรรยาบรรณทั้งด้านความโปร่งในของรายงานทางการเงินและจริยธรรมในการทำธุรกิจ และด้านที่จำเป็นอย่างยิ่งคือ ภาษา ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community: AEC) (ปริศนา ประหารข้าศึก 2557, น.3)

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณิชฐา วัฒนวิไล และจุฑามน สิทธิผลวนิชกุล (2555, น.1) ด้านการพัฒนาศักยภาพวิชาชีพบัญชีไทยเมื่อเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ ที่มีการรวมกลุ่ม เกิดการค้า การลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรี วิชาชีพบัญชีคือหนึ่งในเจ็ดวิชาชีพที่มีโอกาสในการก้าวหน้าในระดับอาชีพเมื่อมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้น วิชาชีพบัญชีของไทยและนักบัญชีต้องยกระดับคุณภาพและศักยภาพของตนเองให้สูงที่สามารถแข่งขันกับนักบัญชีของต่างประเทศทั้งในกลุ่มภูมิภาคและระดับสากล เช่น การพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านวิชาชีพ

การบัญชีของสถานักบัญชีระหว่างประเทศและสถาบันการศึกษา เพื่อมุ่งผลิตนักบัญชีมืออาชีพ ทั้งด้านภาษา ด้านวิทยาการและเทคโนโลยี

ในขณะที่ ชัยนรินทร์ วีระสถาวณิษฐ์ (2548) ได้กล่าวถึงศักยภาพสมรรถนะความรู้และความสามารถของนักบัญชีต้องประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ กล่าวคือ 1) ความรู้ในวิชาชีพ (knowledge) ได้แก่ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองในประเทศและต่างประเทศ ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ธุรกิจ และการจัดการ เช่น เศรษฐศาสตร์ การเงิน การตลาด การบริหาร การวิเคราะห์เชิงปริมาณ และสถิติ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับการบัญชี และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี เช่น กฎหมายบัญชี กฎหมายธุรกิจ ภาษีอากร และจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ทักษะทางวิชาชีพ (skill) ประกอบด้วย ทักษะ 5 ประการ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด ทักษะด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ ทักษะด้านบุคคล ทักษะด้านความสัมพันธ์ และทักษะด้านองค์กร 3) คุณค่าแห่งวิชาชีพ (professional values) ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ เทียงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต สำนึกถึงความรับผิดชอบทางสังคม ยึดมั่นประโยชน์ของสาธารณชน เป็นอิสระ และตั้งใจที่จะพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง 4) จรรยาบรรณ (ethics) ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 มาตรา 46 กำหนดว่า ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชี มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี หรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ แลมาตรา 47 กำหนดให้สภาวิชาชีพจัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขึ้นเป็นภาษาไทยและอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนด ความโปร่งใส เทียงธรรม ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติ ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ และ ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น และ 5)ทัศนคติ (attitudes) ได้แก่ ความรู้สึก ความรู้ และพฤติกรรม เช่นเดียวกับการกำหนดคุณสมบัติของนักบัญชีมืออาชีพที่สำคัญของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย 2547 ต้องประกอบด้วยผู้มีความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ ด้านคุณค่า จริยธรรม และทัศนคติทางบวก และด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติ

จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทางสถาบันการศึกษาพยายามเข้ามามีบทบาทในการสร้างนักบัญชีที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล การพัฒนามาตรฐานการศึกษาด้านวิชาชีพการบัญชี ของสถาบันอุดมศึกษา กล่าวคือมีการจัดทำโครงการมาตรฐานการศึกษา ระหว่างประเทศทางการบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) ทำให้สถาบันการศึกษาจะต้อง จัดการศึกษาวิชาการบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพบัญชีของ สหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ(International Federation of Accountants: IFAC) ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมให้นัก

บัญชี ของไทยมีศักยภาพพร้อมในการรับมือรวมไปถึงเพิ่มโอกาสในการ ก้าวออกไปสู่การเปิดเสรี และการเคลื่อนย้ายฝีมือแรงงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ซึ่งหลักการของ IES เป็นเกณฑ์การจัดการเรียนการสอนที่สามารถสรุปได้ว่าผู้ที่เข้าศึกษาวิชาการบัญชี หลักสูตรของศึกษาวิชาการบัญชีความรู้ทางวิชาชีพที่ต้องเรียนรู้ทักษะทางวิชาชีพที่ต้องฝึกฝนรวมถึงคุณค่า จริยธรรมทัศนคติทางวิชาชีพ และการเสริมสร้างประสบการณ์เชิงปฏิบัติ ดังนั้น ผู้ที่จะเป็นนักบัญชีมืออาชีพจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทั้งในวิชาการบัญชี วิชาการด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี รวมทั้งมีทักษะพื้นฐานในการทำงาน สามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปในการประกอบวิชาชีพได้ และเป็นผู้มีความตระหนักถึงคุณค่า จริยธรรมทาง วิชาชีพ อีกทั้งยังต้องมีทักษะในการปฏิบัติงานได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษาซึ่งเกิดจากการได้เรียนรู้ การฝึกฝน และสะสมประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงนอกห้องเรียน เพื่อให้มีความพร้อมที่จะก้าวสู่การทำงานจริงได้

จากที่มาและความสำคัญข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีการเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชี ตามแนวทางการพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพบัญชี ที่กำหนดโดย IFAC ทั้ง 3 ฉบับ ตามกรอบแนวคิดของ IES ประกอบด้วย IES ฉบับที่ 2 เรื่อง เนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพบัญชี IES ฉบับที่ 3 เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ และ IES ฉบับที่ 4 เรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ ความรู้ และทักษะที่กำหนดใน IES ทั้ง 3 ฉบับนี้ จะเป็นแนวทางในการศึกษาสมรรถนะของนักบัญชีวิชาชีพที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ต้องการ ในมุมมองของผู้บริหารสายงานบัญชีที่ปฏิบัติงานอยู่ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาชีพให้กับนักบัญชี เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของสมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่คาดหวังของ
ผู้บริหารในสายงานบัญชีและการเงินในบริษัทมหาชน

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยต้องการศึกษาระดับสมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 562 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย www.set.or.th สืบค้นเมื่อ 17 กพ 2558) และในแต่ละบริษัทจะกำหนดให้มีผู้ตอบแบบสอบถามมากกว่า 1 ราย ดังภาคผนวก ก ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นผู้บริหารในสายงานบัญชีและการเงิน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยต้องการศึกษาเฉพาะสมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่คาดหวังในบริษัทมหาชน ตามกรอบแนวคิดของนักวิชาชีพบัญชีจากมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศ(International Education Standards for Professional Accountants: IES) ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการกำหนดสมรรถนะทางวิชาชีพ จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) ฉบับที่ 2 เรื่องเนื้อหาของหลักสูตรการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี

2. มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) ฉบับที่ 3 เรื่อง ทักษะทางวิชาชีพ

3. มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) ฉบับที่ 4 เรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยใช้เวลาในการดำเนินงานตั้งแต่ ตุลาคม 2557 ถึง เมษายน 2558

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

1.1 ได้ทราบถึงระดับความสามารถของนักบัญชีที่บริษัทมหาชนคาดหวัง

1.2 ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชีที่บริษัทมหาชน คาดหวัง

1.3 ได้แนวทางในการเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพแก่นักบัญชีที่สอดคล้องกับความต้องการของบริษัทมหาชน

2. ประโยชน์ต่อนักบัญชีและผู้ใช้บริการ

2.1 นักบัญชีได้ทราบถึงแนวทางในการเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพของตนให้สอดคล้องตามความต้องการของบริษัทมหาชน(จำกัด)

2.2 นักบัญชีเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาความสามารถในวิชาชีพของตน

2.3 ผู้ใช้บริการสามารถกำหนดเกณฑ์เพื่อเลือกผู้ทำบัญชีโดยพิจารณาจากปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสามารถในวิชาชีพ

3. ประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและอื่นๆ

3.1 สาขาวิชาชีพจะได้ทราบถึงขนาดของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มความสามารถของนักบัญชีและได้ดำเนินการส่งเสริมผลักดันได้ถูกทิศทางเพื่อสร้างมาตรฐานและความได้เปรียบให้กับนักบัญชีไทย

3.2 สาขาวิชาชีพจะได้นำแนวทางในการเพิ่มระดับสมรรถนะของนักบัญชีไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดในการเป็นสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพบัญชี

3.3 หน่วยงานอื่นๆ สามารถนำแนวทางไปปรับปรุงและประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มสมรรถนะของพนักงานในองค์กร

1.5 นิยามศัพท์

นักบัญชี หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่บันทึกและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเงินประจำวัน

นักวิชาชีพบัญชี หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพในด้านการทำบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี และบริการเกี่ยวกับการบัญชีอื่นๆ ที่ประกาศในกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547)

สมรรถนะทางวิชาชีพของนักบัญชี หมายถึง ความรู้และความสามารถ ทักษะและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ(มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี)

ผู้บริหารสายงานบัญชี หมายถึง ผู้จัดการ/ผู้บริหารฝ่ายบัญชี และการเงิน รวมถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจด้านการบัญชีและการเงินขององค์กร

บริษัทมหาชน หมายถึง บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย